

LB-2000-2708

INSTANS:	Borgarting lagmannsrett - Dom.
DATO:	2001-06-18
DOKNR/PUBLISERT:	LB-2000-2708
STIKKORD:	Nabotvist om utskifting av masse. Granneloven § 2, § 9 og § 10, tvistemålsloven § 52.
SAMMENDRAG:	Erstatningskrav etter granneloven § 2, § 9 og § 10 mot nabo om utskifting av masse på saksøkers eiendom i forbindelse med sprekkdannelser i grunnmur, samt krav om at naboen skulle skifte ut masse på sin eiendom førte ikke frem. Den vesentligste årsaksfaktor til sprekkdannelsene, som var beskjedne, var konstruksjonsmessige svakheter ved en støttemur på egen eiendom. Lagmannsretten, som stadfestet byrettens dom, la til grunn at det var tele som hadde trykket mot en vange med anlegg mot grunnmuren, men selv om det hadde vært jordtrykk kunne det ikke føre til ansvar for naboen. Det ble vist til omkostningsbestemmelsen i tvistemålsloven § 52.
SAKSGANG:	Oslo byrett Nr 99-07676 A/16 - Borgarting lagmannsrett LB-2000-2708 A/02.
PARTER:	Ankende part: Kjell Sverre Andersen (Prosessfullmektig: Advokat Per Danielsen ved advokat Geir S. Winters). Motpart: Eivind Osnes (Prosessfullmektig: Advokat Asbjørn Ørnulf Finholt).
FORFATTER:	Lagdommer Iver Huitfeldt, formann. Lagdommer Kjell Gundelsby. Byrettsdommer Anders Stilloff. Meddommere: Geotekniker Åsmund Eggestad. Murmester Arne Norsted.

Saken gjelder erstatningskrav mot nabo om utskifting av masse på egen eiendom i forbindelse med sprekkdannelser i grunnmur, samt at naboen skal skifte ut masse på sin eiendom.

Terrenget i Dalbakkveien, Oslo, fra nummer 106 og med synkende like nummer skråner fra adkomstveien og innkjørselen, som ligger høyest, ned mot hagen, som ligger på baksiden av husene vendt mot en dalbunn. Kjell Sverre Andersen er eier av Dalbakkveien 102 og Eivind Osnes er eier av naboeiendommen Dalbakkveien 100. Husene ble oppført i 1969-1970. Andersen har vært eier av eiendommen siden boligene ble oppført, mens Osnes ervervet sin eiendom i 1977. Osnes sin eiendom ligger noe over en meter høyere enn Andersens, mellom boligene er det cirka fire meter.

På Andersens kortside mot Osnes er det på grunn av det skrånende terrenget en delt mur- og trekonstruksjon i kjellerplan for at det ikke skulle være en høy mur mot hagen der terrenget er lavest. Det er grunnmur i betong under første etasje fra hjørnet øverst ved innkjørselen og mot hagen i cirka 2/3 av kortsidens lengde. Terrenget går fra dette hjørnet høyt opp på muren, men synker slik at muren på kortsiden ned mot hagen blir liggende godt over terrenghøyde. Muren avsluttes vertikalt mot et soverom i underetasjen som har utgang mot hagen. Den siste tredjedelen under første etasje består av dette soverommet som har en trevegg på kortsiden. Terrenget på kortsiden på utsiden av soverommet er høyere enn underkant av trepanelet og for å hindre at jord ble liggende direkte mot trevegg ble det under byggingen oppført en støttemur langs husveggen cirka en meter fra denne. Muren er cirka halvannen meter høy og går fra soverommets hjørne mot hagen parallelt med kortsiden i cirka fire meters lengde til den går i vinkel med en vange inn mot grunnmuren med anlegg mot muren der den er avsluttet mot soverommet. Vangen skulle holde støttemuren på plass og hindre at det overliggende terrenget langs muren gled ned mellom støttemuren og treveggen.

Etter å ha blitt kjent med store sprekkdannelser i grunnmuren i Dalbakkveien 106 og arbeider med å skifte ut masse i forbindelse med utbedring av skadene, inspiserte Andersen sin grunnmur i juli 1998 og oppdaget sprekker på innsiden. Han tok kontakt med sivilingeniør Erling Nordgreen,

som 3 juli 1998 var på befaring. Nordgreen skrev en rapport 16 juli 1998 hvor han konkluderte med:

Problemet som er oppstått for 102 skyldes først og fremst at terrenget på 100 er bygget opp relativt høyt, relativt nær boligen i 102. Grunnmassene er i tillegg ikke stabile. Terreng høyden på 100 ivaretar først og fremst adkomstveien til garasjen.

Det synes derfor nødvendig at eier av 100 gjør tiltak på sin eiendom for å hindre ytterligere skader på 102. På grunn av det høyere terrenget, adkomsten til garasjen m.m. må tiltakene først og fremst være 100 sitt ansvar.

I mellomtiden hadde Andersen etter en samtale skrevet et kort brev til Osnes 10 juli. De snakket sammen også 15 juli og Osnes skrev samme dag et brev til Andersen, og han skrev til Osnes også 16 og 21 juli. Andersens oppfatning var at de som naboer hadde « et felles problem » og at sprekkene i hans grunnmur skyldtes utglidning fra Osnes sin eiendom, og at det var Osnes sin « plikt å få stabilisert massene på din side ».

Den 29 juli 1998 inngikk Kjell Sverre Andersen avtale med entreprenør Ole Edvard Finstuen som på det tidspunkt var engasjert med utbedringsarbeidene i Dalbakkveien 106. Arbeidene som gikk ut på å skifte ut en del av fyllmassen på Andersens side av eiendomsgrensen samt å hugge vekk støttevangens øverste del mot grunnmuren, var ferdige 6 august 1998. Andersen hadde ønsket at det også ble skiftet ut masse på Osnes sin side av grensen, men det var ikke mulig da naboene ikke var kommet til enighet om det. Regningen fra Finstuen 1 september 1998 var på 36.900 kroner. Andersen hadde også utgifter med hagearbeider på 407,50 kroner og til Erling Nordgreen med 2.250 kroner, i alt 42.635 kroner.

Den 13 oktober 1998 klaget Kjell Sverre Andersen Eivind Osnes inn for Oslo forliksråd og påsto at Osnes skulle dekke 60 prosent av de kostnadene han hadde hatt (den gang regnet av 39.150 kroner.) Megling førte ikke frem og 18 august 1999 tok Andersen ut stevning ved Oslo byrett hvor han krevet at Osnes skulle betale alle utgiftene i forbindelse med gravearbeidene på hans eiendom inkludert gebyret til Oslo forliksråd med 515 kroner slik at påstandsbeløpet var 43.150 kroner. Han påsto også at Osnes skulle dømmes til å besørge utført nødvendige arbeider på sin eiendom for å hindre utglidninger av masser mot hans eiendom. Osnes tok til motmæle og påsto seg frifunnet.

Oslo byrett, satt med fagkyndige meddommere, avsa 20 juni 2000 dom med slik *domsslutning*:

- I. Eivind Osnes frifinnes.
- II. Kjell Sverre Andersen pålegges innen 14 - fjorten - dager etter forkynt dom å betale til Eivind Osnes 79.451 - syttinitusenfirehundreogfemtien kroner - i saksomkostninger.

Kjell Sverre Andersen påanket 18 august 2000 i rett tid dommen til Borgarting lagmannsrett. Eivind Osnes tok til motmæle.

Hovedforhandling ble holdt i Oslo tinghus 6 og 7 juni 2001. Partene møtte med sine prosessfullmektiger og avga forklaring. Det ble avhørt fire vitner, hvorav tre sakkyndige, og for øvrig foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken. Det ble også foretatt befaring.

Saksforholdet for øvrig fremgår av byrettens dom og det som sies nedenfor.

Kjell Sverre Andersen har i hovedsak gjort gjeldende:

Etter granneloven § 2 og § 9 er Eivind Osnes erstatningsansvarlig for utgiftene Andersen har hatt med å skifte ut fyllmasse. Erstatningsansvaret etter § 9 er objektivt. I tillegg har Osnes etter § 2 og § 10 plikt til å utføre nødvendig arbeide på sin eiendom for å hindre fremtidig skade.

Hovedårsaken til skadene på Andersens eiendom er dårlig fyllmasse mellom husene og at massene på Osnes sin eiendom, fordi de ligger høyere, trykker på massene på hans eiendom, noe som igjen har utøvet et trykk på støttemuren som har ført til at vangen har trykket inn hans grunnmur.

Det spiller ingen rolle at det ikke er Osnes som har lagt fyllmassene, men at det ble gjort av

entreprenøren da husene ble bygget. En grunneier som eier en eiendom som overstiger et skadepotensiale etter granneloven må når han kjøper eiendommen ta med skadepotensialet. Etter granneloven har han plikt til å bringe forholdene på sin eiendom innenfor lovens tålegrenser.

Det er et viktig moment ved vurderingen av Osnes sitt ansvar at det ble foretatt en oppfylling på hans eiendom for at Dalbakveien 100 skulle få innkjøring og garasje.

Osnes har fått tilstrekkelig varsel om at alt ikke var som det skulle være mellom eiendommene blant annet ved at en støpt plate på hans eiendom øverst på trappen har glidd noe ut. Osnes passivitet er i seg selv avgjørende når eiendommen har et skadepotensiale som han ikke gjør noe med.

Da han kontaktet Osnes var han kjent med de omfattende skadene i 106 der man kunne se gjennom grunnmuren, som var ganske solid. Han var kjent med at i 106 var det samme type grunnmur som han selv hadde, og han oppfattet det slik at det var jordtrykk fra naboeiendommen til 106 som var årsaken til skadene. Han engasjerte derfor Finstuen som arbeidet på 106 til nødvendige arbeider på sin eiendom. Nordgreens rapport ga støtte til at han kunne gå på Osnes, og at all masse mellom eiendommene burde skiftes ut. Han hadde derfor ønsket at masse samtidig ble skiftet ut på Osnes sin eiendom. Opprinnelig foreslo han en deling på 60/40, men han var åpen for drøftinger. De var begge offer for entreprenørens feil. Osnes var imidlertid helt avvisende, det var ikke mulig å få til et samarbeid.

I ettertid har det vist seg at på hans eiendom lå det ikke så store steiner, kampesteiner, som i massene i 106. Det kunne verken han eller Osnes vite på forhånd. Likheten med 106 er at det som fyllmasse mellom 102 og 100 er brukt stedlig masse, det vil si leire.

Grannelovens tålegrense er overskredet. Det er urimelig at Osnes ikke har villet fjerne masse slik at unødvendig høyt jordtrykk og sig har blitt unngått. Det er opplagt teknisk og økonomisk mulig for Osnes å foreta de forbedringer som ble anbefalt av Nordgreen for å hindre og avgrense skadene på Andersens eiendom. Det er forholdene på Osnes eiendom som er den dominerende årsak til skaden.

Erstatningskravet knytter seg til en faktisk inntrådt skade som er erstatningsbetingende. Fra 1998 kunne skaden utviklet seg til det verre. Med de omfattende skadene på 106 var det grunn til å ta de sprekkene han observerte på innsiden av kjellermuren alvorlig.

Det har ikke vært fuktighet på innsiden av hans mur slik at det ikke er dreneringsproblemer man står overfor.

Det er klart at vangen på støttemuren som er vinklet inn mot Andersens kjellermur har hatt betydning ettersom skaden har kommet der. Hovedårsaken til dette er presset fra de dårlige massene i skråningen mellom eiendommene. Anførlene fra Osnes om at skadene kan skyldes økt bygningsvekt ved at Andersen har hevet taket noe er irrelevant. Det dreier seg om et beskjedent påbygg som ikke kan ha hatt noen innflytelse på skadeutviklingen.

Teletrykket har ikke hatt noen stor betydning.

Når det gjelder konstruksjonen av mur og vange er det usikkert hvordan støttemuren er fundamentert. Men den ville greit holdt både hus og jordmasser hvis massene hos Osnes hadde vært gode og stabile masser. Det er massene som må skiftes ut. Det er urimelig å kreve at grunnmuren i 102 forsterkes ettersom den var alminnelig bra da den ble oppført. Det riktige må være å pålegge den som har noe dårlig å foreta utbedringen. De som støpte muren må ha forutsatt at den ble støpt i forhold til gode masser, men når det som her er brukt dårlige masser, betyr det en økning av jordtrykket med en faktor på 1,8 ifølge det sakkyndige vitnet Harald R. Jensens uttalelser.

Det årsaksbildet som vi står overfor tilfredsstillt kravet til årsak som er utviklet i teori og rettspraksis. Selv om man skulle stå overfor samvirkende årsaker er det forholdene på Osnes sin eiendom som er avgjørende.

Osnes har etter granneloven § 10 plikt til å foreta rettelse på sin eiendom. Det rettslige grunnlag er det samme som for erstatning etter § 9, ustabile masser i grunnen. Nordgreen har anbefalt masseutskifting av hele området, mens Jensen mener utskifting av masse på Osnes eiendom tilsvarende fra nivået i overkant av støttemuren er tilstrekkelig. Det er sannsynlig at skade vil komme og det er derfor grunnlag for retting, men Jensens minimumsløsning kan aksepteres.

Selv om det ikke er observert noen utvikling i skadene etter at det meste av vangens anlegg mot kjellermuren er fjernet, er ikke jordtrykket fra Osnes eiendom redusert. På hans eiendom er det samme masse som tidligere.

Kjell Sverre Andersen har nedlagt slik *påstand*:

1. Eivind Osnes dømmes til å betale erstatning til Kjell S. Andersen begrenset oppad til kr 43.150 med tillegg av 12% rente p.a. fra 1. september 1998 til betaling skjer.
2. Eivind Osnes dømmes til å besørge utført følgende arbeider på egen eiendom for å redusere jordtrykket mot Dalbakkveien 102:
Fra nivå overkant støttemur, i området mellom gavlveggen til nr. 100 og eiendomsgrensen, parallelt med støttemuren og frem til vestlig hjørne garasje, erstattes nåværende masse med stabile og godt drenerende masser, fagmessig utført.
3. Eivind Osnes dømmes til å betale omkostningene for byrett og lagmannsrett innen 14 dager etter dommens forkynnelse med tillegg av 12% rente p.a. fra forfall og til betaling skjer.

Eivind Osnes har i hovedsak gjort gjeldende:

Det er ikke grunnlag for at Osnes skal betale utgiftene Andersen har hatt med å bytte ut masser på Andersens eiendom, verken med 60 prosent på ham og 40 prosent på Andersen eller med en femti-femti deling som er et kompromiss Andersen har antydnet. Han skal langt fra bære alle utgiftene slik Andersen nå gjør gjeldende. Det er heller ikke grunnlag for at han skal utføre arbeider på egen eiendom.

For det første er det ikke noen nødvendig årsakssammenheng mellom forhold på Osnes sin eiendom og det Andersen mener er en skade. I alle fall kreves det mer etter granneloven § 2. Til sist aksepteres ikke de tapsposter Andersen har krevet erstattet.

En huseier har ansvar for eget hus og at fyllmasser og drenering fortsatt er intakt. Det må være noe utover egen kontrollplikt for at naboen skal betale utgiftene.

Andersen kjøpte eiendommen som den var med terrengforhold, fyllmasser og konstruksjon av grunnmur, støttemur og vange. Det er tilsvarende byggeforhold mange steder i Norge. Det er mange huseiere som har innvendige sprekker i muren på opptil en centimeter. Vi vet ikke når sprekken oppsto, de kan ha utviklet seg over lang tid og kan skyldes flere forhold. Nå er det foretatt utbedring ved at det meste av vangens anlegg mot grunnmuren er fjernet og trykket er nå fordelt på en riktigere måte. Det er også skiftet ut masse og drenert etter forskriftene. Det har ikke vært noen utvikling i sprekkdannelsene etter at arbeidene ble utført i juli/august 1998.

Det er vanskelig å følge Andersens tankegang om at hovedårsaken til sprekkdannelsene i 102 skyldes forhold på Osnes sin eiendom.

De sakkyndige er stort sett enige om hvordan de fysiske lovene har virket inn på stedet.

Det må legges til grunn at det har vært et betydelig teletrykk som nå er vesentlig redusert ved at massene er utskiftet med ikke telefarlig masse. Ved masseutskiftingen er også jordtrykket redusert og blitt vesentlig mindre. Det er fremdeles masse på Andersens eiendom av tilsvarende karakter som hos Osnes som ikke er skiftet ut, og ved vurderingen må man ta hensyn til det.

Det er åpenbart at det kunne bli frostskafer i den tidligere blandingen av leire og silt, men den er nå fjernet. Den ankende part har rett i at det ikke kan påvises konkrete spor i huset som skyldes mulig ekstra belastning fra påbygget, men man kan ikke se helt bort fra en spenningsøkning som kan ha vært en liten dråpe som har fått begeret til å flyte over.

Bevegelser i trapp, heller og steiner på hans eiendom skyldes overflateglidninger som er minimale. Forholdene på hans eiendom er ikke årsaken til skadene på Andersens eiendom.

Subsidiært er det ikke upåregnelig etter granneloven § 2 tredje ledd at det skjer ting med hus etter 30 år. Ansvar for naboen inntreer bare når tålegrensen er overskredet, og det er den ikke her. Det er mur og vange med dårlige dreneringsmasser som er årsaken til sprekken, og det kan ikke Osnes

belastes for.

Alle utgiftene Andersens har hatt må etter så lang tid komme til « fradrag » som vanlig vedlikehold.

Eivind Osnes har nedlagt slik *påstand*:

1. Byrettens dom stadfestes.
2. Kjell S. Andersen dømmes til å betale sakens omkostninger for lagmannsretten.

Lagmannsretten skal bemerke:

Etter de opplysninger som foreligger legger lagmannsretten til grunn at det ved oppføringen i 1969/70 ble tilbakefylt rundt og mellom husene, i tillegg til med noe stein, helt eller hovedsakelig med stedlig masse, det vil si med områdets overveiende leirgrunn, men også med silt, det vil si en mellomting mellom leire og finkornig sand. Den ble derfor ikke fagmessig utført med grus og pukk. Forholdene på stedet kan i tidens løp ha ført til at mer leirmasse er blitt innblandet.

Lagmannsretten legger til grunn at det på utsiden av grunnmuren i Dalbakkveien 102, Kjell Sverre Andersen sitt hus, sommeren 1998 kunne observeres en innpressing av den øvre del av grunnmuren på kortsiden mot naboeiendommen 100, Eivind Osnes sitt hus.

Innpressingen var cirka 1 centimeter aller øverst på grunnmuren. Den var nokså rett over vangen anlegg mot enden av grunnmuren, det vil si i overgangen der trepanelet langs soverommet dannet ytterveggen. På innsiden, i en klesbod, var det en tilsvarende vertikal sprekkdannelse. For øvrig var det på innsiden av grunnmuren cirka fem sprekkdannelser på et par millimeter og i varierende lengder. To av dem strålte ut i hver sin retning i cirka 45 graders vinkel fra horisontalplanet oppover og nedover fra der den øverste del av vangen støtte an mot grunnmuren.

Kjell Sverre Andersen har forklart at grunnen til at han inspiserte grunnmuren var skader han var blitt kjent med i Dalbakkveien 106. Den innvendige muren i klesboden har siden innflyttingen vært dekket av klær og Andersen har ikke kunnet si noe om når sprekkene oppsto.

Lagmannsretten legger til grunn at det ikke har vært noen utvikling i sprekkdannelsene etter at deler av massene på Andersens side av grensen mellom Dalbakkveien 102 og 100 ble skiftet ut i juli/august 1998 og vangen ble hugget ut slik at den nå bare støter mot muren helt nederst. I stedet er det satt opp en trelem som hindrer jordmassene å gli inn i rommet mellom støttemuren og trepanelet.

Ved utgravningen i 1998 ville det vært mulig ved en planlagt visuell inspeksjon og prøvetaking å fastslå nærmere hva massen mellom husene besto av, blant annet å undersøke andelen av leire og silt, slik at årsaken til sprekkdannelsen på grunnmuren til 102 kunne blitt bedre belyst, men det ble ikke gjort. Bevisene for så vidt er gått tapt, men lagmannsretten mener at det ikke har avgjørende betydning for saken. Usikkerheten måtte i alle fall gått ut over Kjell Sverre Andersen.

Lagmannsretten legger til grunn at alle de sakkyndige vitner er enig i at siste ledd i prosessen som har ledet til selve sprekkdannelsene er kreftene fra vangen mot grunnmuren. De har vært uenige om disse kreftene skyldes jordtrykk eller teletrykk eller en kombinasjon, eller om økt belastning fra påbygget kan ha spilt en rolle.

Lagmannsretten mener at påbygget ikke gir noe bidrag til å forklare sprekkdannelsene i dette tilfelle. Lagmannsretten tillegger det heller ikke noen vekt at trappen langs kortsiden på huset til Osnes og noen steinheller tydelig har beveget seg. Dette skyldes normalt overflatesig og kaster ikke noe lys over årsaken til sprekkene i Andersens grunnmur. At begge naboene har observert at det gjerde som tidligere sto mellom eiendommene over tid hadde tippet over, er med på å underbygge at det dreier seg om glidninger i overflaten.

Lagmannsretten vil ikke tillegge jordtrykket noen dominerende rolle som årsak til de beskrevne sprekkdannelser, selv om dette trykket har vært større enn normalt på grunn av at stedlig masse ble brukt ved tilbakefyllingen. Det er ingen sprekkdannelser i grunnmuren oppover mot innkjørselen hvor terrenget stiger slik at det dekker muren i nesten hele dens høyde. Det kan best forklares ved at massen utvendig blir oppvarmet fra innsiden av grunnmuren og at teledannelse derfor bare skjer ved

kulde ovenfra. Slik tele vil normalt ikke gå særlig dypere enn cirka 20 til 30 centimeter på grunn av isolasjon fra vegetasjon og sne.

Sprekkene der vangen støtter mot grunnmuren skyldes etter lagmannsrettens mening hovedsakelig den valgte løsning med støttemur og konstruksjonen med en vange med direkte anlegg mot grunnmuren i kombinasjon med teletrykk. Det åpne rom mellom støttemuren og veggen er sterkt eksponert for kulde som vil trenge inn i grunnen sideveis og teledannelsen vil derfor gå mye dypere enn ved kuldepåvirkning bare ovenfra. Telen har så gjennom vangen øvet et trykk direkte mot grunnmuren. Uten eksponeringen for kulde og uten vangen ville selv bruk av ikke fagmessig masse neppe ha medført sprekker i muren, ettersom det, jf ovenfor, ikke er sprekker i grunnmuren mot innkjørselen selv om terrenget der dekker muren nesten i full høyde og jordtrykket derfor er høyere. Det har forverret situasjonen at grunnmuren ikke er støttet opp sideveis innvendig der den er avsluttet. Den innvendige veggen mot soverommet fra klesboden, vinkelrett på grunnmuren, er i stedet en vanlig trevegg som ikke danner en motvekt mot kreftene fra vangen på utsiden.

Det er ikke mulig å si sikkert hvor stort teletrykket har vært. Bruk av fagmessig grus og pukkl som tilbakefyllingsmasse vil gi små muligheter for teletrykk blant annet fordi vannet dreneres bort. En masse som består av tilnærmet ren leire vil føre til teletrykk, men mindre enn om massen består av leire og silt. Det skyldes at leira er så tett at lite vann kan strømme til frostsone, mens leire- og siltblanding danner såkalte telelinser som medfører tidvis svært stort trykk. Etter lagmannsrettens mening er konstruksjonen av støttemuren så uheldig at man kunne forvente enda større sprekkdannelse. Det tyder på at det har vært overveiende leire i tilbakefyllingsmassen.

Med det årsaksforhold lagmannsretten har lagt til grunn, at det er teletrykket som har virket gjennom vangen, kan Osnes ikke i noe fall bli ansvarlig for utgiftene med utskifting av masse på Andersens eiendom ettersom sprekkdannelsene er forårsaket av kuldepåvirkning gjennom muren og tele i masse som ligger nærmest muren, alt forhold ved Andersens eiendom. Osnes kan da heller ikke pålegges å skifte ut masse på sin eiendom.

Selv om man i samsvar med Andersens anførsler skulle legge til grunn at sprekkene skyldes jordtrykket mener lagmannsretten at den vesentligste årsaksfaktor er at dette trykket har kunnet virke direkte på grunnmuren gjennom vangen, et konstruksjonsmessig forhold på Andersens eiendom som Osnes ikke kan ha noe ansvar for. Skaden på grunnmuren måtte i så fall skyldes jordtrykket fra felles dårlige masser på begge eiendommer. Til anførselen om at Osnes sin eiendom er fylt opp for at nummer 100 skulle få innkjørsel og garasje og at den ligger noe over en meter høyere enn nummer 102, bemerker lagmannsretten at det ikke har vært noen bevisførsel om høydeforskjellene på stedet før utbyggingen. Høydeforskjellen er uansett ikke stor og en eventuelt utfylling av denne art er meget vanlig. Det er ikke noe faktisk grunnlag i terrengets beskaffenhet eller noe annet som kunne begrunne at Andersen ikke selv skulle bære utgiftene ved utskifting av masse på egen eiendom. Påstanden punkt 1 om erstatning på 43.150 kroner for utskifting av masse på Andersens eiendom savner således etter lagmannsretten rettslig grunnlag og saksanlegget på dette punkt fremstår som vanskelig å forstå.

Det er enda vanskeligere å forstå at det ble tatt anke ettersom saken for lagmannsretten fremstår i samme skikkelse som for byretten, selv om Harald R. Jensen er ny som sakkyndig vitne. Da anken ble tatt ut i august 2000 hadde det dessuten vært klart at sprekkdannelsene var stabile og at det ikke på to år hadde skjedd noen utvikling. Det kunne konstateres ved at sparkelen som sprekkene var dekket med etter utbedringene i 1998 ikke hadde sprukket opp. Lagmannsretten vil ikke helt utelukke at det kan skje en utvikling over tid, men alt tyder på at den foretatte utskifting av masse har vært tilstrekkelig. Hvis det skjer en utvikling er det vanskelig å tenke seg annet enn at konstruksjonsmessige forhold på Andersens eiendom som Osnes ikke har ansvar for, vil være et vesentlig ledd i utviklingen. Risikoen for en forverring som skyldes noe Osnes kan være ansvarlig for er så liten at granneloven utvilsomt ikke kan anvendes til å pålegge Osnes tiltak på hans eiendom i samsvar med påstanden punkt 2.

Lagmannsretten kan ikke se hvilket grunnlag den sakkyndige Andersen engasjerte i juli 1998, hadde for å uttale seg om ansvarsforholdet etter granneloven og at tiltakene han foreslo først og fremst måtte være et ansvar som påhvilde eieren av Dalbakkveien 100, se det siterte foran på side 2.

Anken har etter dette vært forgjeves.

Saksomkostninger blir å tilkjenne Eivind Osnes etter tvistemålsloven § 180 første ledd, idet lagmannsretten finner at unntaksbestemmelsen ikke fører til et annet resultat. Advokat Finholt har levert omkostningsoppgave med et samlet beløp på 50.094,80 kroner. Av dette er 7.276,80 kroner til dekning av faktura fra Norges Geotekniske Institutt for det sakkyndige vitne Odd Gregersens arbeid med ankesaken. 20.000 kroner er salær forbundet med saksforberedelsen og 18.000 kroner er salær for to hele rettsdager. Det øvrige er utgifter. Advokat Winters har ikke hatt bemerkninger til oppgaven. Lagmannsretten finner ikke at advokat Finholt kan tilkjennes salær for to rettsdager, idet forhandlingene ble avsluttet annen rettsdag klokken 1200, og reduserer salæret med 4.500 kroner. Det samlede salær for saksforberedelse og hovedforhandling fastsettes til 33.500 kroner og de samlede saksomkostninger til 45.594,80 kroner, som finnes rimelig og nødvendig for en betryggende utførelse av saken, jf tvistemålsloven § 176 første ledd. Eivind Osnes har krevet lagmannsretten satt med fagkyndige meddommere og vil være ansvarlig overfor retten for betaling av deres honorar, som derfor må inkluderes i de saksomkostninger han tilkjennes. Honoraret til de fagkyndige meddommere for geotekniker Åsmund Eggestad er fastsatt til 11.280 kroner og til murmester Arne Norsted til 3.120 kroner, i alt 14.400 kroner.

Etter det resultat lagmannsretten er kommet til er det ikke grunnlag for å fritta Kjell Sverre Andersen for saksomkostninger for byretten. Omkostningene fra Eivind Osnes inkluderte en faktura fra Norges Geotekniske Institutt på 26.363 kroner, hvorav 22.620 kroner var honorar for det arbeid det sakkyndige vitne Odd Gregersen hadde hatt med saken og som resulterte i en rapport på litt over to sider. Medgått tid er oppgitt med 30 timer med et timehonorar på 820 kroner for arbeid i 1999 og 870 kroner i 2000.

Byrettens saksomkostningsavgjørelse er ikke angrepet særskilt og fakturaen har ikke vært et tema under ankeforhandlingene. Lagmannsretten er derfor avskåret fra å gjøre noen endringer. Byrettens saksomkostningsavgjørelse blir etter dette å stadfeste.

Advokat Per Danielsen ved advokat Winters har levert saksomkostningsoppgave med 129.349 kroner. Han har henvist til at han i motsetning til advokat Finholt ikke representerte sin klient i byretten og at det har vært tidkrevende å få oversikt over sakens faktum. Han har også vist til at det dreier seg om et uvanlig faktum som reiser juridiske spørsmål som har nødvendiggjort en nærmere undersøkelse av rettstilstanden. Lagmannsretten kan ikke være enig i at det dreier seg om noe uvanlig faktum i forhold til faktum i saker flest etter granneloven. Rettstilstanden burde være klar nok og undersøkelsen burde på et tidlig stadium vist at begge påstander i saken manglet rettslig forankring selv med det syn på årsaksforholdet som ble gjort gjeldende på vegne av Kjell Sverre Andersen. Resultatet for Kjell Sverre Andersen er at han etter behandling i to instanser, hvor han fremmet et krav på 43.150 kroner og at Eivind Osnes skulle pålegges arbeid som ville koste omtrent det samme, sitter igjen med svært store saksomkostninger. Det dreier seg om ilagte saksomkostninger til motparten for to instanser med i alt cirka 125.000 kroner, utgifter til egen advokat i første instans, hvis han har betalt det som ble krevet i saksomkostninger, med cirka 50.000 kroner, rettsgebyr og utgifter til fagkyndige meddommere i første instans med cirka 20.000 kroner samt utgiftene til fagkyndige meddommere i lagmannsretten med cirka 15.000 kroner, i alt cirka 210.000 kroner. Hvis han skal betale cirka 130.000 kroner til egen prosessfullmektig for lagmannsretten, et beløp som inkluderer rettsgebyr på 15.000 kroner, vil hans samlede utgifter bli cirka 340.000 kroner. Omkostninger i denne størrelsesbeløp står ikke i forhold til de krav han fremmet. Lagmannsretten har ikke grunnlag for å avgjøre om de pådratte omkostninger skyldes mangelfull juridisk rådgiving eller om Kjell Sverre Andersen innenfor etiske rammer er blitt gjort oppmerksom på prosessrisikoen. Uansett har en prosessfullmektig et selvstendig ansvar for ikke å nedlegge mer arbeid enn saken tilsier. Lagmannsretten finner derfor å måtte gjøre Kjell Sverre Andersen oppmerksom på bestemmelsen i tvistemålsloven § 52 som gir ham anledning til å begjære de omkostningene hans egen prosessfullmektig krever av ham for ankesaken fastsatt av retten hvis ikke annet er avtalt mellom dem. Begjæring må fremsettes for lagmannsretten innen en måned etter sakens slutning.

Dommen er enstemmig.

Slutning:

1. *Byrettens dom punkt 1 og 2 stadfestes.*
  2. *Kjell Sverre Andersen betaler Eivind Osnes i saksomkostninger for lagmannsretten 45.594,80 - førtifemtusenfemhundreognittifire 80/100- kroner innen 2 -to- uker fra forkynnelsen av dommen.*
  3. *Kjell Sverre Andersen betaler Eivind Osnes i omkostninger for fagkyndige meddommere i lagmannsretten 14.400 -fjortentusenfirehundre- kroner innen 2 -to- uker fra forkynnelsen av dommen.*
-